

ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το παρόν τεύχος του ενημερωτικού δελτίου 'Οικονομική Έρευνα', εγκαινιάζει ένα ακόμη τρόπο διάχυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας που διεξάγει η Μονάδα Οικονομικών Ερευνών (ΜΟΕ). Περιλαμβάνει εισηγήσεις για βελτίωση οικονομικών πτυχών του Σχεδίου Ανάν, τα πορίσματα μελέτης για το κόστος, την ποιότητα και την απόδοση του Κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος, εκτίμηση της διαφοράς μεταξύ του πραγματικού και δυνητικού ΑΕΠ και περιγραφή του υπό κατασκευή μακροοικονομικού μοντέλου της Κυπριακής οικονομίας. Επίσης, περιέχει νέα και άλλες χρήσιμες πληροφορίες για τη ΜΟΕ και το Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Το Σχέδιο Ανάν

Το πρώτο άρθρο επικεντρώνεται στις οικονομικές πτυχές του Σχεδίου Ανάν και προτείνει τρόπους με τους οποίους αυτό μπορεί να τροποποιηθεί ώστε η εφαρμογή του να οδηγήσει σε οικονομική σταθερότητα και ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Μεταξύ άλλων, περιέχει προτάσεις για αναγκαίες δημοσιονομικές και χρηματοοικονομικές ρυθμίσεις, για οικονομικά ορθολογικό τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος των αποζημιώσεων και για άμβλυση του κινδύνου αποσταθεροποίησης της οικονομίας. Το άρθρο αυτό συμπύσσει συμπεράσματα εκτενέστερης μελέτης, που οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν υπό μορφή ανακοίνωσης στην ιστοσελίδα της ΜΟΕ.

Τα οικονομικά της παιδείας

Η ΜΟΕ έχει εκπονήσει μελέτη για την οικονομική αποτελεσματικότητα του κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος, όπου εξετάζονται οι δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης στην Κύπρο και συγκρίνονται με τις αντίστοιχες δαπάνες άλλων χωρών. Οι αποδόσεις της παιδείας υπολογίζονται με τρία κριτήρια: το ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση, τις απολαβές στην αγορά εργασίας και τις επιδόσεις των μαθητών σε διεθνείς εξετάσεις. Τα συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα της παιδείας προκύπτουν από τη

σύγκριση του κόστους με την απόδοση, και με σημείο αναφοράς τα δεδομένα που ισχύουν στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Μακροοικονομικό μοντέλο

Η έρευνα για την κατασκευή του μακροοικονομικού μοντέλου της κυπριακής οικονομίας γίνεται σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα. Επειδή πρόκειται για ένα συνεχές έργο με μακροχρόνιο ορίζοντα, η προσέγγιση που ακολουθείται είναι σε πρώτο στάδιο να μοντελοποιηθούν και εκτιμηθούν στα πλαίσια μερικής ισορροπίας τα τμήματα που αντανακλούν στους τομείς της κυπριακής οικονομίας. Ακολούθως, τα τμήματα αυτά θα ενσωματώνονται σταδιακά σε ένα μοντέλο γενικής ισορροπίας. Στο παρόν στάδιο ερευνάται η σχέση μισθών-τιμών και προκαταρκτικά αποτελέσματα στο άρθρο δείχνουν την αρνητική σχέση μεταξύ του επιπέδου ανεργίας και πληθωρισμού στην Κύπρο.

Πραγματικό και δυνητικό ΑΕΠ

Η μελέτη για τον υπολογισμό της διαφοράς μεταξύ του πραγματικού και δυνητικού ΑΕΠ της Κύπρου έγινε σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών. Η διαφορά αυτή αποτελεί δείκτη αξιολόγησης των δυνατοτήτων υγιούς ανάπτυξης της οικονομίας και, μεταξύ άλλων, χρησιμεύει για την πρόβλεψη πληθωριστικών πιέσεων και για τον υπολογισμό του 'δομικού' δημοσιονομικού ελλείμματος. Ο δείκτης αυτός θα χρησιμοποιείται από την ΕΕ για την αξιολόγηση της Κύπρου ως προς την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της που πηγάζουν από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Στο άρθρο περιγράφεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στη μελέτη και παρουσιάζονται τα αποτελέσματά της.

Έρευνα στη ΜΟΕ

Περισσότερες πληροφορίες για πρόσφατες μελέτες της ΜΟΕ περιέχονται στη σελίδα 6 του δελτίου.

Περιεχόμενα

Σημεία για βελτίωση στα οικονομικά του σχεδίου Ανάν.....2	Δυνητικό ΑΕΠ και αποκλίσεις από το πραγματικό...5
Κόστος και αποδόσεις του εκπαιδευτικού συστήματος.....3	Νέα της Μονάδας Οικονομικών Ερευνών.....6
Το Μακροοικονομικό μοντέλο της Κυπριακής οικονομίας.....4	Νέα του Τμήματος Οικονομικών.....7
	Η Μονάδα Οικονομικών Ερευνών.....8

Σημεία για βελτίωση των οικονομικών του σχεδίου Ανάν

Πάνος Πασαρδής

Εμπόδια στην οικονομική ανάπτυξη

- ✓ Το Σχέδιο Ανάν προνοεί περιορισμούς στο δικαίωμα ιδιοκτησίας και εγκατάστασης που εμποδίζουν την ελεύθερη διακίνηση του κεφαλαίου και, σε μικρότερο βαθμό, της εργασίας. Αυτό θα συντηρεί την απομόνωση, τη μειωμένη εισροή τεχνογνωσίας και κεφαλαίων για επενδύσεις και τους χαμηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης του Τ/κ συνιστώντος κράτους. Οι Τ/κ θα μπορούσαν να διατηρήσουν τα πολιτικά δικαιώματά τους ελκύοντας ταυτόχρονα επενδύσεις από το Ε/κ συνιστών κράτος αν οι επιχειρήσεις εξαιρούνταν από τους περιορισμούς εγκατάστασης.
- ✓ Η προώθηση ισότητας στο βιοτικό επίπεδο των Ε/κ και Τ/κ είναι θετικό στοιχείο στο Σχέδιο Ανάν, όμως αυτό επιδιώκεται με μεταβιβάσεις εισοδημάτων από το Ε/κ στο Τ/κ συνιστών κράτος, που δεν προωθούν την οικονομική ανάπτυξη του Τ/κ συνιστώντος κράτους. Πρέπει οι μεταβιβάσεις εισοδημάτων από το Ε/κ στο Τ/κ συνιστών κράτος να γίνονται όχι για κατανάλωση αλλά για επενδύσεις.

Δημοσιονομικές ρυθμίσεις

- ✓ Το σύστημα φορολογίας πρέπει να ορίζει ελάχιστους συντελεστές εταιρικού φόρου και διοικητικών τελών στα δύο συνιστώντα κράτη για αποφυγή αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού με ανεπιθύμητες συνέπειες για την ανεργία και την κοινωνική προστασία. Επίσης, πρέπει να υπάρχουν πρόνοιες για την αποφυγή διπλής φορολογίας.
- ✓ Γενικότερα, χρειάζονται ρυθμίσεις στο Σχέδιο για συντονισμό και έλεγχο της δημοσιονομικής πολιτικής του κεντρικού και συνιστώντων κρατών. Το κάθε συνιστών κράτος πρέπει να τηρεί τους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ: έλλειμμα μέχρι 3% και χρέος μέχρι 60% του ΑΕΠ, και δανεισμό μόνο για σκοπούς επενδύσεων.
- ✓ Στα δύο συνιστώντα κράτη πρέπει να υπάρχουν ελάχιστα αποδεκτά επίπεδα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, δημόσιας υγείας και κοινωνικής πρόνοιας για όλους τους Κύπριους πολίτες. Επίσης, χρειάζονται μέτρα για αποφυγή επανάληψης δαπανών ή/και αρνητικών εξωτερικοτήτων, π.χ. μετάδοση ασθeneιών.

Χρηματοοικονομικές και άλλες ρυθμίσεις

- ✓ Το Σχέδιο Ανάν δεν προνοεί για χρηματοοικονομικές ρυθμίσεις και εποπτικά όργανα, όπως επίτροπο ανταγωνισμού, ρυθμιστή τηλεπικοινωνιών, επίτροπο κεφαλαιαγοράς, έφορο δημοσίων ενισχύσεων κλπ. Αυτά τα όργανα πρέπει να ανήκουν στο ομόσπονδο

κράτος για ενιαία πολιτική. Παράλληλα, η πρόνοια για λειτουργία υποκαταστημάτων της κεντρικής τράπεζας πρέπει να απαλειφτεί διότι θέτει σε κίνδυνο τον αποτελεσματικό έλεγχο των εμπορικών τραπεζών παγκύπρια και υποσκάπτει την ενιαία νομισματική και συναλλαγματική πολιτική με αρνητικές συνέπειες στη διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας.

Αποζημιώσεις

- ✓ Το Συμβούλιο Περιουσίας εγκυμονεί αβεβαιότητα λόγω: (α) ετεροχρονισμού αποζημίωσης και πώλησης των περιουσιών, (β) σφαλμάτων εκτίμησης της τρέχουσας αξίας των περιουσιών και (γ) παρεμβατικών στρεβλώσεων στην αγορά ακινήτων. Στο Σχέδιο Ανάν τον κίνδυνο αυτής της αβεβαιότητας αναλαμβάνουν το κεντρικό και τα συνιστώντα κράτη, που αυτόματα συνεπάγεται μείωση της πιστωτικής αξιοπιστίας (credit rating) του κράτους και ελλοχεύει οικονομική αστάθεια. Υπό τις περιστάσεις, το Συμβούλιο Περιουσιών πρέπει να εγγυηθεί από ξένες χώρες, διαφορετικά να έχει χαρακτήρα εταιρείας με κρατική εποπτεία, λόγω της δεσπόζουσας θέσης του.
- ✓ Το Σχέδιο Ανάν δεν προνοεί αποζημιώσεις για τις καταστροφές που προκάλεσε η Τουρκική εισβολή το 1974, που σε τρέχουσες τιμές σήμερα υπολογίζονται σε ΑΚ3,5 δις. Επίσης, έμμεσα μετακυλύει την ευθύνη για αποζημιώσεις λόγω απώλειας χρήσης των κατεχομένων από την Τουρκία στους Ε/κ που δεν είναι ιδιοκτήτες κατεχόμενης περιουσίας. Αυτό είναι αντιδεδοντολογικό και δυνατόν να προκαλέσει οικονομική αστάθεια και κοινωνική αναταραχή.

Αποσταθεροποίηση της οικονομίας

- ✓ Η εφαρμογή του Σχεδίου Ανάν συνεπάγεται μεγάλο 'κόστος προσαρμογής' για την οικονομία του Ε/κ συνιστώντος κράτους, που ίσως να μην αντέξει το βάρος στήριξης του ομόσπονδου κράτους και, ταυτόχρονα, να δώσει ώθηση οικονομική ανάπτυξης του Τ/κ συνιστώντος κράτους. Για ελαχιστοποίηση του κινδύνου χρειάζονται:
 - εντατικό πρόγραμμα ενημέρωσης των πολιτών για το νέο θεσμικό καθεστώς,
 - ορθολογική διαχείριση της ροής πλούτου από το Ε/κ στο Τ/κ συνιστών κράτος,
 - ξένες εγγυήσεις για τις Τ/κ τράπεζες και το Συμβούλιο Περιουσιών,
 - σαφής δέσμευση και προσδιορισμός της ξένης βοήθειας,
 - πρόγραμμα διαχείρισης της εισροής ρευστότητας στην οικονομία για αποζημιώσεις και αναδόμηση,
 - επίσπευση της εισδοχής της Κύπρου στο ERM2 και την ευρωζώνη, και
 - συμπλήρωση των κενών στο Σχέδιο Ανάν.

Κόστος και αποδόσεις του εκπαιδευτικού συστήματος

Αλέξανδρος Πολυκάρπου

Η Μονάδα Οικονομικών Ερευνών έχει μελετήσει το κόστος και την απόδοση της παιδείας στην Κύπρο προς την εξαγωγή συμπερασμάτων για την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος.

Δαπάνες

Η Κύπρος δαπανεί 9,4% του ΑΕΠ της στην εκπαίδευση, από τα ψηλότερα στην ΕΕ. Αυτό οφείλεται περισσότερο στη ψηλή ιδιωτική δαπάνη (3,7% του ΑΕΠ) και λιγότερο στη δημόσια. Όσον αφορά την κατανομή, η δημόσια δαπάνη στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση προσεγγίζει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο σε αντίθεση με το πολύ χαμηλό ποσοστό που κατανέμεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατανέμεται στους μισθούς του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ μεγαλύτερο από το μέσο ποσοστό των χωρών της ΕΕ. Ο ελάχιστος, μέγιστος και μέσος μισθός των εκπαιδευτικών στην Κύπρο είναι οι δεύτεροι ψηλότεροι στην ΕΕ.

Απόδοση

Η απόδοση της εκπαίδευσης μπορεί να υπολογιστεί βάσει τριών κριτηρίων: των επιδόσεων των μαθητών σε διεθνείς τυποποιημένες εξετάσεις, τη συμμετοχή στις εκπαιδευτικές βαθμίδες και τις απολαβές στην αγορά εργασίας.

Με βάση τα αποτελέσματα των εξετάσεων στα μαθηματικά και επιστήμες που διεξήγαγε το International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) το 1995 και 1999, η επίδοση των μαθητών στην Κύπρο είναι από τις χαμηλότερες μεταξύ των χωρών της ΕΕ που έλαβαν μέρος. Αξίζει, όμως, να σημειωθεί ότι υπήρξε μικρή βελτίωση στις επιδόσεις από το 1995 στο 1999.

Με βάση το κριτήριο της συμμετοχής των ατόμων στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης το 2001, το ποσοστό των ατόμων μεταξύ 25-59 ετών που είχαν συμπληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν 28,1%, τη δευτεροβάθμια 39,3% και την πρωτοβάθμια 32,6%. Οι μέσοι όροι των αντίστοιχων ποσοστών για τις χώρες της ΕΕ είναι 22,3%, 43,5% και 34,2%. Άρα η Κύπρος συγκρίνεται ευνοϊκά με την ΕΕ σε αυτόν τον τομέα.

Τέλος, οι απολαβές των ατόμων στο χώρο εργασίας αυξάνονται με τα χρόνια εκπαίδευσης, αλλά η σημασία τους εξαρτάται από τον τομέα εργοδότησης (δημόσιος-ιδιωτικός) και από το φύλο. Στον ιδιωτικό τομέα άτομα με χαμηλότερα επίσημα προσόντα αμείβονται περισσότερο από ότι στο δημόσιο ενώ το αντίθετο συμβαίνει για τα άτομα που έχουν συμπληρώσει

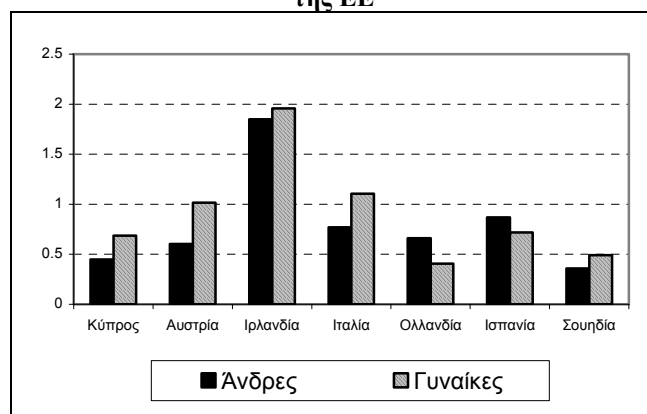
ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης. Όσον αφορά το φύλο, οι αμοιβές των γυναικών είναι κατά μέσο όρο χαμηλότερες από αυτές των ανδρών με αντίστοιχη μόρφωση, τόσο στο δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα.

Από την άλλη, κάθε επιπλέον έτος συμμετοχής στην εκπαίδευση συνδέεται με ψηλότερο μισθό για τις γυναίκες (6,5%) από ότι για τους άνδρες (4,2%).

Αποτελεσματικότητα

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ακόλουθο διάγραμμα που συνδυάζει την απόδοση της εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας με τις δαπάνες για την παιδεία που απεικονίζει μια εικόνα της αποτελεσματικότητας του τομέα της εκπαίδευσης στην Κύπρο και χώρες της ΕΕ. Παρουσιάζεται ο λόγος της ποσοστιαίας μεταβολής του μισθού για κάθε επιπλέον έτος εκπαίδευσης προς το ποσοστό της συνολικής δαπάνης για την παιδεία στο ΑΕΠ.

Η αποτελεσματικότητα της παιδείας: Κύπρος και άλλες χώρες της ΕΕ

Όπως φαίνεται, η αποτελεσματικότητα της παιδείας στην Κύπρο για τους άνδρες (44%) είναι η δεύτερη χαμηλότερη μετά τη Σουηδία, ενώ για τις γυναίκες (68%) είναι η τρίτη χαμηλότερη μετά την Ολλανδία και τη Σουηδία.

Καταλήγοντας, η χαμηλή απόδοση της εκπαίδευσης στην Κύπρο σε συνδυασμό με τις ψηλές δαπάνες μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το εκπαιδευτικό σύστημα είναι αναποτελεσματικό. Το πρόβλημα ίσως να πηγάζει από την κακή κατανομή των πόρων που αφιερώνονται στη δημόσια πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι ψηλές απολαβές των εκπαιδευτικών συνοδεύονται και από χαμηλές επιδόσεις των μαθητών στις διεθνείς εξετάσεις. Μια πιο σωστή κατανομή των πόρων δυνατόν να συμπεριλαμβάνει τη βελτίωση των εγκαταστάσεων και μέσων που χρησιμοποιούνται στην εκπαιδευτική διαδικασία και την περαιτέρω κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Το Μακροοικονομικό μοντέλο της Κυπριακής οικονομίας

Στέφανος Χαρουτουγιάν

Η ΜΟΕ σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα διεξάγει έρευνα για τη δημιουργία ενός μακροοικονομικού μοντέλου της Κυπριακής οικονομίας, με στόχο την ανάλυση για εξαγωγή συμπερασμάτων οικονομικής πολιτικής και τη δυνατότητα προβλέψεων βασικών οικονομικών δεικτών.

Προσέγγιση

Υπάρχουν πολλοί τρόποι δημιουργίας του μακροοικονομικού μοντέλου της Κυπριακής οικονομίας. Μετά από αρκετό προβληματισμό έχουμε καταλήξει στην εξής προσέγγιση:

- Οι προσπάθειες θα επικεντρωθούν στη δημιουργία υποδειγμάτων μερικής ισορροπίας για διαφορετικούς τομείς της οικονομίας. Στο παρόν στάδιο γίνονται τέτοιες προσπάθειες για τη μοντελοποίηση του ρυθμού αύξησης των μισθών και του τιμάριθμου, καθώς και του εμπορικού ισοζυγίου. Η ίδια διαδικασία θα συνεχιστεί και στο μέλλον για τη μοντελοποίηση των μηχανισμών μετάδοσης της νομισματικής πολιτικής.
- Όταν συμπληρωθεί το πιο πάνω στάδιο, τότε αυτά τα υποδείγματα θα ενσωματωθούν σε ένα μοντέλο γενικής ισορροπίας. Είναι σημαντικό το μοντέλο να έχει συνοχή. Για αυτό το λόγο ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στη μοντελοποίηση μηχανισμών γενικής ισορροπίας που θα ενώνουν τους διάφορους τομείς που εκτιμήθηκαν στη βάση ανάλυσης μερικής ισορροπίας.
- Οι πιο πάνω προσεγγίσεις αποτελούν το βασικό κορμό της προσέγγισής μας. Παράλληλα θα χρησιμοποιηθούν και άλλες προσεγγίσεις από τις οποίες ελπίζουμε πώς θα αποκομίσουμε χρήσιμες πληροφορίες. Τα πιο πιθανά σενάρια είναι τα ακόλουθα:
 - (α) Χρήση αυτοπαλίνδρομων μοντέλων (VAR).
 - (β) Υιοθέτηση κάποιου έτοιμου μακροοικονομικού μοντέλου μιας Ευρωπαϊκής χώρας και προσαρμογή του στα χαρακτηριστικά της Κυπριακής οικονομίας.
 - (γ) Ανάπτυξη μακροοικονομικών μοντέλων που χρησιμοποιούν τριμηνιαία αντί ετήσια στοιχεία, έτσι ώστε να αυξηθεί το δείγμα για μεγαλύτερη αξιοπιστία των ελέγχων συνολοκλήρωσης (cointegration) και διόρθωσης σφάλματος (error correction).

Μισθοί και τιμές

Οι εξισώσεις του πληθωρισμού και του ρυθμού αύξησης των μισθών εκτιμήθηκαν ως σύστημα στα πλαίσια ανάλυσης μερικής ισορροπίας. Τα αποτελέσματα ήταν στατιστικά βελτιωμένα σε σχέση με προηγούμενες εκτιμήσεις βασισμένες σε απλή παλινδρόμηση και συνεπή με τις προβλέψεις της οικονομικής θεωρίας.

- Στην περίπτωση του πληθωρισμού, οι ρυθμοί αύξησης των μισθών και της προσφοράς χρήματος (M2) είχαν σημαντικές θετικές επιδράσεις στον πληθωρισμό ενώ ο ρυθμός αλλαγής της συναλλαγματικής ισοτιμίας του δολαρίου έναντι της Κυπριακής λίρας και η παραγωγικότητα είχαν αρνητικές επιδράσεις. Το επίπεδο ανεργίας φαίνεται να έχει αρνητική αλλά όχι στατιστικά σημαντική επίδραση στον πληθωρισμό.
- Στην περίπτωση του ρυθμού αύξησης των μισθών, ο πληθωρισμός αλλά και οι υστερήσεις του πληθωρισμού είχαν στατιστικά σημαντικές και θετικές επιδράσεις στο ρυθμό αύξησης των μισθών. Το φαινόμενο αυτό εξηγείται από την ΑΤΑ. Η ανεργία και ο αριθμός χαμένων ημερών εργασίας λόγω απεργιών είχαν αρνητικές επιδράσεις στον πληθωρισμό.

Βάσει των αποτελεσμάτων των εκτιμήσεων έγιναν προσομοιώσεις με διαταραχές (shocks) σε διάφορες μεταβλητές. Πιο κάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της προσομοίωσης που αντιστοιχεί σε αύξηση του επιπέδου ανεργίας από 3,3% σε 5%, παραμένει σε αυτό το επίπεδο για ένα χρόνο και επιστρέφει πίσω στο 3,3% μέχρι το τέλος της περιόδου προσομοίωσης (δηλαδή για άλλο ένα χρόνο). Μια αύξηση της ανεργίας βάσει του μοντέλου μας, και την οικονομική θεωρία, θα μειώσει τον πληθωρισμό και το ρυθμό αύξησης των μισθών. Αυτό φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα, όπου συγκρίνουμε τις προβλεπόμενες αξίες του πληθωρισμού με και χωρίς την υπό εξέταση διαταραχή. Η διαφορά δείχνει την αρνητική επίδραση της ανεργίας στον πληθωρισμό.

Πληθωρισμός με και χωρίς αύξηση της ανεργίας

Με αύξηση της ανεργίας	Χωρίς αύξηση της ανεργίας	Διαφορά
-0,009	-0,007	-0,002
0,009	0,012	-0,003
-0,008	-0,006	-0,002

Δυνητικό ΑΕΠ και αποκλίσεις από το πραγματικό

Στέφανος Χαρουτουγιάν

Πρόσφατα η ΜΟΕ, σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών, έχει διεκπεραιώσει μελέτη με στόχο τον υπολογισμό του δυνητικού ΑΕΠ και των αποκλίσεών του από το πραγματικό. Το δυνητικό ΑΕΠ ορίζεται ως το επίπεδο προϊόντος το οποίο αντιστοιχεί σε σταθερό πληθωρισμό. Στη μελέτη αυτή χρησιμοποιήθηκε η προσέγγιση που στηρίζεται στη συνάρτηση παραγωγής που έχει προταθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής (Economic Policy Committee).

Τα κίνητρα για τον υπολογισμό του δυνητικού προϊόντος είναι τα ακόλουθα:

1. αποτελεί ένα χρήσιμο δείκτη μέτρησης της δυνατότητας της συνολικής παραγωγής της οικονομίας, καθώς και ένα δείκτη αξιολόγησης των περιθωρίων ανάπτυξης της χωρίς την πρόκληση πληθωριστικών πιέσεων.
2. βοηθά στον προσδιορισμό της θέσης της οικονομίας στον οικονομικό κύκλο. Με αυτήν την έννοια διαφορές μεταξύ δυνητικού και πραγματικού ΑΕΠ μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την πρόβλεψη πληθωριστικών πιέσεων.
3. είναι χρήσιμο εργαλείο για την αξιολόγηση μέτρων μακροοικονομικής πολιτικής.
4. χρησιμοποιείται για την εκτίμηση του 'δομικού' δημοσιονομικού ελλείμματος το οποίο ορίζεται ως το δημοσιονομικό έλλειμμα που αντιστοιχεί στο δυνητικό ΑΕΠ. Αυτό θα είναι χρήσιμο για την Κύπρο μετά την ένταξη στην ΕΕ λόγω του ότι το δομικό δημοσιονομικό έλλειμμα χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση προόδου των χωρών-μελών της ΕΕ στην επίτευξη στόχων που ορίζονται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

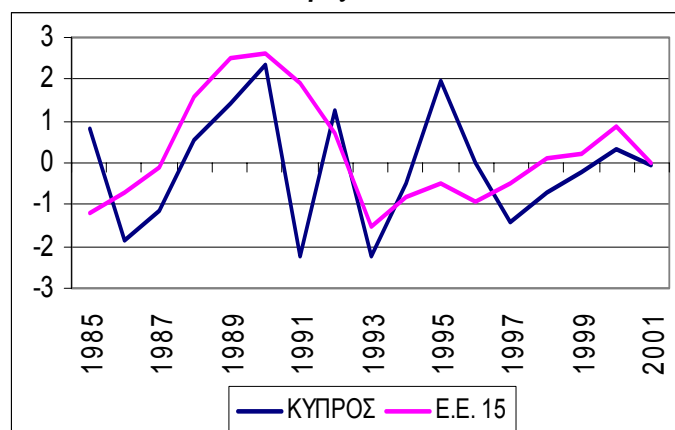
Υπάρχουν πολλοί τρόποι εκτίμησης του δυνητικού ΑΕΠ και των αποκλίσεών του από το πραγματικό ΑΕΠ. Μέχρι πρόσφατα η πιο διαδεδομένη μέθοδος ήταν η «Hodrick-Prescott filter» που στηρίζεται σε καθαρά στατιστικά κριτήρια. Κατά συνέπεια, η μέθοδος αυτή έχει το βασικό μειονέκτημα ότι τα αποτελέσματά της δεν επιδέχονται οικονομική ερμηνεία, κάτι που δυσκολεύει την αξιολόγησή τους. Αντίθετα, η μέθοδος της συνάρτησης παραγωγής που ευνοεί η ΕΕ, είναι βασισμένη στην οικονομική θεωρία και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκτιμηθεί η συνεισφορά διαφόρων εισροών στο δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης.

Στη μελέτη της ΜΟΕ οι εκτιμήσεις έγιναν για την περίοδο 1985-2001. Ο ρυθμός ανάπτυξης του δυνητικού ΑΕΠ της Κύπρου είναι ψηλότερος από αυτόν της ΕΕ για

ολόκληρη την περίοδο 1985-2001. Πιο συγκεκριμένα, ο μέσος όρος του δυνητικού ρυθμού ανάπτυξης της Κύπρου είναι γύρω στο 5% ενώ ο αντίστοιχος για την ΕΕ είναι 2,3%. Μια πιθανή εξήγηση είναι ότι η ΕΕ συμπεριλαμβάνει οικονομίες οι πλείστες από τις οποίες βρίσκονται σε πιο ώριμη φάση ανάπτυξης από την Κύπρο. Αυτό δείχνει ότι η Κύπρος έχει ακόμη περιθώρια για περαιτέρω ανάπτυξη με ψηλότερους ρυθμούς από το μέσο της ΕΕ. Επίσης, παρατηρούνται σημαντικές αρνητικές αποκλίσεις από το δυνητικό ΑΕΠ, τις χρονιές 1991, 1993 και 1997. Στην πρώτη περίπτωση αυτή οφείλεται στον πρώτο πόλεμο του Κόλπου, η δεύτερη αντιστοιχεί σε χρονιά όπου ο τουρισμός ήταν χαμηλός, ενώ η τρίτη μάλλον οφείλεται στα γεγονότα της Δερύνειας.

Ένα άλλο συμπέρασμα που προκύπτει από τη μελέτη είναι ότι η συχνότητα των αποκλίσεων του πραγματικού από το δυνητικό ΑΕΠ, σαν ποσοστό του δυνητικού ΑΕΠ, είναι μεγαλύτερη στην Κύπρο από το μέσο όρο στην ΕΕ. Αυτό ίσως να οφείλεται στο ότι η Κύπρος είναι μια μικρή και ανοικτή οικονομία, πιο ευάλωτη σε εξωτερικές διαταραχές. Οι περίοδοι ανάκαμψης και ύφεσης της Κύπρου πολλές φορές συμπίπτουν με αυτές της ΕΕ αν και οι αποκλίσεις του πραγματικού από το δυνητικό ΑΕΠ έχουν μεγαλύτερη διάρκεια στην ΕΕ. Τα πιο πάνω φαίνονται στην πιο κάτω γραφική παράσταση.

Αποκλίσεις πραγματικού από δυνητικό ΑΕΠ:
Κύπρος & ΕΕ

Ο υπολογισμός του δυνητικού ΑΕΠ και των αποκλίσεών του από το πραγματικό ΑΕΠ αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο οικονομικής πολιτικής. Επόμενος στόχος της ΜΟΕ είναι η μελέτη του δομικού δημοσιονομικού ελλείμματος.

Νέα της Μονάδας Οικονομικών Ερευνών

Αντζελα Σιεκέρσαββα

Τρέχουσα Έρευνα στη ΜΟΕ

Οι ερευνητικές δραστηριότητες της ΜΟΕ χωρίζονται σε τέσσερις τομείς:

- Δημόσιος Τομέας
- Τομέας Νοικοκυριών
- Τομέας Επιχειρήσεων
- Μοντέλο Κυπριακής Οικονομίας

Στα πλαίσια του δημόσιου τομέα, μεταξύ άλλων έχουν ερευνηθεί τα οικονομικά του Σχεδίου Ανάν, η απόκλιση του πραγματικού από το δυνητικό ΑΕΠ και ερευνάται το σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων. Στον τομέα νοικοκυριών, συμπληρώθηκε η έρευνα για τις αναδιανεμητικές επιπτώσεις της φορολογικής μεταρρύθμισης και της μέτρησης του πληθωρισμού και ερευνώνται τα αίτια της εισοδηματικής ανισότητας και φτώχειας. Στον Τομέα Επιχειρήσεων, συμπληρώθηκε η έρευνα της αποτελεσματικότητας και παραγωγικότητας του κυπριακού τραπεζικού συστήματος και ερευνώνται διάφορες πτυχές του τουρισμού και της παραγωγικότητας της Κυπριακής οικονομίας. Τέλος, συνεχίζεται η έρευνα για την κατασκευή του μοντέλου της Κυπριακής οικονομίας για σκοπούς ανάλυσης και πρόβλεψης.

Νέα Ερευνητικά Προγράμματα

Η ΜΟΕ εξασφάλισε χρηματοδότηση για τα εξής νέα ερευνητικά προγράμματα:

- Κέντρο Παραγωγικότητας: 'Μέτρηση της Παραγωγικότητας των Κυπριακών Επιχειρήσεων', 2004-2005.
- Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας: 'Εισοδηματική Ανισότητα και Φτώχεια στην Κύπρο - Προτάσεις για Βελτίωση του Συστήματος Φοροπαροχών', 2004 - 2005.
- Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας: 'Προτάσεις για Αναθεώρηση των Σχεδίων Σύνταξης στην Κύπρο' 2004 - 2005

Εκπροσώπηση της Κύπρου στην ΕΕ

Η ΜΟΕ σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών αντιπροσωπεύει την Κύπρο στις πιο κάτω επιτροπές της ΕΕ:

- Ομάδα Εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής. Στις 7 Οκτωβρίου 2003 όπου παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα μελέτης για τον υπολογισμό του δυνητικού ΑΕΠ και των αποκλίσεων του από το πραγματικό ΑΕΠ.
- Ομάδα Εργασίας για τη Γήρανση του Πληθυσμού της Οικονομικής Πολιτικής Επιτροπής για υπολογισμό της επίδρασης της γήρανσης του πληθυσμού στις δημόσιες δαπάνες 2000-2050.

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής

Η ΜΟΕ πρόσφατα εγκαινίασε τη σειρά Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής (ΔΟΠ) όπου δημοσιεύει τα αποτελέσματα της έρευνάς της.

Στα πιο πρόσφατα ΔΟΠ περιλαμβάνονται:

- 09-03 Haroutunian S, N Pashourtidou and N Pospori, 'Potential Output and Output Gap. Estimates for the Economy of Cyprus', December 2003.
- 08-03 Πασιαρδής Π και Θ Μαιμουνέας, 'Ανάλυση της Παραγωγικότητας του Κυπριακού Τουριστικού Προϊόντος', Νοέμβριος 2003.
- 07-03 Pashardes P, 'Poverty and Social Exclusion in Cyprus', Δεκέμβριος 2003.
- 05-03 Πασιαρδής Π και Σ Χατζησπύρου, 'Μέτρηση του Πληθωρισμού και το Κόστος Ζωής των Νοικοκυριών', Ιούλιος 2003.
- 04-03 Καραμάνου Π, Π Μιτσής και Π Πασιαρδής, 'Μακροοικονομικό Μοντέλο της Κυπριακής Οικονομίας: Μερικά Αρχικά Αποτελέσματα', Απρίλιος 2003.
- 03-03 Πασιαρδής Π, Γ Ιουλιανός και Ν Λοής, 'Παραγωγικότητα του Κυπριακού Τραπεζικού Τομέα: Σύγκριση με Συνεργατικά και Αγγλικές Τράπεζες', Φεβρουάριος 2003.
- 02-03 Νεάρχου Π και Π Πασιαρδής, 'Φορολογική Μεταρρύθμιση, Ανισότητα και Φτώχεια', Μάιος 2003.

Τα πλήρη κείμενα όλων των ΔΟΠ βρίσκονται στην ιστοσελίδα της ΜΟΕ www.erc.ucy.ac.cy.

Διεθνές Συνέδριο

Η ΜΟΕ, σε συνεργασία με τον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού και το Ινστιτούτο Christel DeHaan Tourism and Travel Research του University of Nottingham (Ηνωμένο Βασίλειο) οργάνωσε διεθνές συνέδριο με θέμα "Tourism Modelling and Competitiveness: Implications for Policy and Strategic Planning". Το συνέδριο ήταν διήμερο και πραγματοποιήθηκε στην Πάφο την Παρασκευή 31 Οκτωβρίου και το Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2003. Χορηγοί του συνεδρίου ήταν ο ΚΟΤ, το Πανεπιστήμιο Κύπρου, η εταιρεία Μιλτιάδης Νεοφύτου Λτδ και η PricewaterhouseCoopers.

Ενκαιρίες απασχόλησης στη ΜΟΕ

Η ΜΟΕ επεκτείνεται συνεχώς και ενδιαφέρεται για την πρόσληψη νέων ερευνητών με μεταπτυχιακές σπουδές στα οικονομικά και πολύ καλή γνώση οικονομετρίας και ηλεκτρονικών υπολογιστών. Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται όπως αποστείλουν το βιογραφικό τους στην ηλεκτρονική διεύθυνση erc@ucy.ac.cy.

Το Τμήμα Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου προσφέρει, εδώ και δέκα περίπου χρόνια, προπτυχιακό πρόγραμμα στα Οικονομικά. Τα τελευταία πέντε χρόνια προσφέρει μεταπτυχιακά προγράμματα Masters στα Οικονομικά, Οικονομική Ανάλυση, Οικονομικά και Δημόσια Πολιτική και Νομισματικά και Χρηματοοικονομικά. Το Τμήμα δέχεται 65 περίπου φοιτητές ανά έτος στο προπτυχιακό πρόγραμμα και 25 περίπου φοιτητές στα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών. Αυτό το εξάμηνο συνολικά φοιτούν 290 προπτυχιακοί και 43 μεταπτυχιακοί φοιτητές. Το Τμήμα προσφέρει, επίσης, διδακτορικό πρόγραμμα και η πρώτη απόφοιτος έχει εκλεγεί μέλος του ακαδημαϊκού προσωπικού του Πανεπιστημίου Πειραιά.

Μελέτη σταδιοδρομίας αποφοίτων

Στα πλαίσια προσπαθειών βελτίωσης των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων του, το Τμήμα διεξήγαγε έρευνα μεταξύ των αποφοίτων του. Προκαταρκτικά αποτελέσματα αυτής της έρευνας δείχνουν τα ακόλουθα:

- α. Το μέσο χρονικό διάστημα ανεργίας μετά το πέρας των σπουδών των αποφοίτων του Τμήματος δεν υπερβαίνει τους 3 μήνες.
- β. Το 86% των αποφοίτων του Τμήματος της περιόδου 1996-98 έχει σημερινό μηνιαίο μισθό άνω των £700, ενώ ένα ποσοστό 21% έχει μηνιαίο μισθό άνω των £1000.
- γ. Το 65% των αποφοίτων του Τμήματος παρακολούθησαν ή παρακολουθούν κάποιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.

Αξιολόγηση του διδακτικού και ερευνητικού έργου

Η αξιολόγηση του έργου του Τμήματος από επιτροπή ξένων εμπειρογνομόνων ήταν πολύ ευνοϊκή.

Σύμφωνα με πρόσφατη δημοσίευση στο Βήμα των Αθηνών στις 3/12/2003, το Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου στον ερευνητικό τομέα, αξιολογείται 10 φορές καλύτερο από τα ελληνικά πανεπιστήμια και είναι συγκρίσιμο με το London School of Economics.

Πρόγραμμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Το Τμήμα Οικονομικών σε συνεργασία με άλλα Τμήματα του Πανεπιστημίου Κύπρου προτίθεται να προσφέρει ένα νέο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών σε Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Οικονομικές Σπουδές. Το πρόγραμμα αναμένεται να αρχίσει από την ακαδημαϊκή χρονιά 2004-2005.

Το Σκεπτικό του Νέου Προγράμματος

Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και οι ανησυχίες για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έχουν δημιουργήσει μεγάλη ζήτηση για υπηρεσίες που σχετίζονται με τις διάφορες δραστηριότητες της ΕΕ στους τομείς των επιχειρήσεων, δημόσιας υπηρεσίας, τοπικής αυτοδιοίκησης, περιβαλλοντικού προγραμματισμού, εκπαίδευσης, πολιτικής, και κοινωνικής πολιτικής. Σκοπός αυτού του νέου προγράμματος είναι η κατάρτιση στελεχών που θα καλύψουν τις ανάγκες της χώρας μας στον τομέα των διεθνών οικονομικών σχέσεων και ιδιαίτερα με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόμοια προγράμματα λειτουργούν επιτυχώς και σε πανεπιστήμια του εξωτερικού όπως: Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών), University of Nottingham (School of Economics), University of Bristol (Department of Economics), University of Essex (Department of Economics), University of Sussex (Department of Economics) και University of Guelph, Canada, (Department of Economics).

Επισκέπτες καθηγητές

Το Τμήμα Οικονομικών για κάλυψη των διδακτικών αναγκών του αλλά και για εμπλουτισμό της παρεχόμενης διδασκαλίας προς τους φοιτητές του χρησιμοποιεί επισκέπτες καθηγητές και επισκέπτες καθηγητές σύντομης διάρκειας.

Επισκέπτες καθηγητές 2003/04

Χειμερινό Εξάμηνο:

Στέλιος Αρβανίτης, Μίνωας Κουκουριτάκης.

Εαρινό Εξάμηνο:

Στέλιος Αρβανίτης, Μίνωας Κουκουριτάκης, Νίκος Μπένος, Γιώργος Σταματόπουλος

Επισκέπτες Καθηγητές Σύντομης Διάρκειας 2003/04

Χειμερινό Εξάμηνο:

Werner Ploberger, *University of Rochester* (21-31/10/03), Bas Werker, *Tilburg University* (8-15/11/03), και Leonard Mirman, *University of Virginia* (5-14/12/03),

Εαρινό Εξάμηνο:

Ray Rees, *University of Munich* (21/3- 4/4/04), Aris Spanos, *Virginia Polytechnic Institute* (3/2004), και Eric Ghysels, *University of North Carolina at Chapel Hill* (4-19/5/2004).

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα του Τμήματος www.econ.ucy.ac.cy.

ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Η Μονάδα Οικονομικών Ερευνών (ΜΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας της ΜΟΕ είναι το Συμβούλιο και το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο:

- Το Συμβούλιο απαρτίζεται από εκπροσώπους του Πανεπιστημίου, της Κυβέρνησης και των ιδιωτικών οργανισμών που στηρίζουν οικονομικά τη ΜΟΕ και προτείνει θέματα για έρευνα.
- Το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Γιώργος Χατζηαναστασίου, Σύνδεσμος Εμπορικών Τραπεζών (Γενικός Διευθυντής)

Μέλη: Γεώργιος Θωμάς, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (Ανώτερος Διευθυντής Οικ. Ερευνών και Στατιστικής)
Ελπίδα Κερανού-Παπαηλιού, Πανεπιστήμιο Κύπρου (Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων)
Πάνος Πασιαρδής, Μονάδα Οικονομικών Ερευνών (Διευθυντής)
Πανίκος Πούρος, Γραφείο Προγραμματισμού (Γενικός Διευθυντής)
Λένια Σαμουήλ, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Γενική Διευθύντρια)
Αντρέας Χαραλάμπους, Υπουργείο Οικονομικών (Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ)
Λούης Χριστοφίδης, Τμήμα Οικονομικών (Πρόεδρος)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Πάνος Πασιαρδής

Μέλη: Μιχαήλ Μιχαήλ
Λούης Χριστοφίδης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Σωφρόνης Κληρίδης	Θεοφάνης Μαμουνέας	Κώστας Χατζηγιάννης
Άντρος Κούρτελλος	Θανάσης Στέγγος	
Παναγιώτα Λυσιώτου	Κρίστης Χασάπης	

ΤΟΜΕΑΣ

Δημόσιος

Νοικοκυριά

Επιχειρήσεις

Μακροοικονομικό Μοντέλο

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σωτηρούλα Χατζησπύρου, 22892456, s.hajispyrou@ucy.ac.cy

“ “ “ “

Νικολέτα Πασιουρτίδου, 22892452, n.pashourtidou@ucy.ac.cy

“ “ “ “

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Άντζελα Σιεκέρσαββα, 22892429, adangela@ucy.ac.cy

Οι απόψεις που εκφράζονται στα άρθρα του ενημερωτικού δελτίου είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά τη ΜΟΕ.